

Химинець В. В.

*доктор економічних наук, доцент,
завідувач сектору досліджень Західного регіону в м. Ужгород
Національного інституту стратегічних досліджень*

Головка А. А.

*кандидат наук з державного управління,
головний консультант сектору досліджень Західного регіону в м. Ужгород
Національного інституту стратегічних досліджень*

Цімболинець Г. І.

*асистент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Khymynets Volodymyr

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Research Sector of the Western Region in Uzhhorod
National Institute for Strategic Studies*

Holovka Anatolii

*PhD in Public Administration,
Chief Consultant of the Research Sector of the Western Region in Uzhhorod
National Institute for Strategic Studies*

Tsimbolynets Ganna

*Assistant Lecturer at the Department of International Economic Relations
Uzhhorod National University*

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА МІЖРЕГІОНАЛЬНУ СПІВПРАЦЮ В МЕЖАХ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ

Анотація. Стаття являє собою комплексне дослідження міграційних процесів, що відбуваються в країнах Карпатського Євро регіону. Виконано порівняльний аналіз основних економічних показників, які впливають на мотиви та причини міграції в межах регіонального об'єднання. Проаналізовано міграційну політику та умови працевлаштування, що встановлені в найпривабливіших для трудових мігрантів сусідніх країнах. Зокрема, проведено детальне дослідження трудової міграції українців у Польщу як лідера серед країн-реципієнтів. Наведено найбільш значні проблеми, які супроводжують трудову еміграцію населення, такі як нелегальна зайнятість, диспропорції на ринку праці України та проблеми реінтеграції трудових мігрантів у суспільство. Виключна увага звернена на аналіз взаємозв'язку трудові міграційних процесів у межах Карпатського Євро регіону, на проблеми і перспективні напрями їх вирішення.

Ключові слова: Карпатський Євро регіон, трудова міграція, міжрегіональна співпраця.

Постановка проблеми. Прикордонні регіони завжди потребували великої уваги з погляду дослідження середніх економічних процесів, що відбуваються між сусідніми країнами, суб'єктами їх підприємства та населенням. Значну увагу викликає вплив таких процесів на розвиток самих територій, добробут їх жителів та довгострокові перспективи розвитку. У західному регіоні України в областях, що увійшли до Карпатського Євро регіону, дійсно унікальне географічне положення, що визначається межуванням із чотирма країнами Європейського Союзу. Це є одним із основних факторів, що визначають специфіку їх економіки, переваг і часто проблем, які гальмують розвиток. Транскордонна торгівля та маятникова міграція, транскордонне співробітництво у межах програм європейського інструменту сусідства визначає багато параметрів життєдіяльності населення цих регіонів.

Проте, порівнюючи основні показники економічного розвитку прикордонних областей (Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької областей) з іншими областями України, можна спостерігати певну негативну різницю, що, звичайно, призводить і до посилення міграційних процесів з цих територій до сусідніх країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Статистика міжнародної трудової міграції є предметом дослідження міжнародних організацій та статистичних органів – ООН, Світового банку, Євростату, а також державних національних органів – Державної служби статистики України, Державної міграційної служби, НБУ, Міністерства фінансів України. Вивчення особливостей, видів та наслідків трудової міграції в межах Карпатського Євро регіону активно проводить Інститут стратегічних досліджень України, а в окремих країнах – національні дослідницькі установи, посольства та статистичні служби.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Західний регіон є одним із найбільших постачальників робочої сили в європейські країни, але залишається невирішеним питання, як саме трудова міграція впливає на розвиток прикордонних областей, які переваги та недоліки ми можемо спостерігати. До того ж, варто проаналізувати міграційні процеси в межах країн Карпатського Євро регіону та основні наявні та перспективні напрями співпраці для вирішення проблемних питань, пов'язаних із трудовою міграцією населення.

Мета статті: розкрити особливості міграційних процесів робочої сили в країнах Карпатського Євро регіону та їх вплив на міжрегіональні зв'язки та співпрацю.

Завдання статті:

1) проаналізувати особливості міграційних процесів у межах Карпатського Євросереєгону;

2) визначити передумови та причини трудової міграції з погляду як внутрішнього стану економіки, так і зовнішніх факторів;

3) розкрити особливості економічного впливу міграції на прикордонні області України та можливі напрями співпраці в межах Карпатського Євросереєгону щодо нівелювання негативних наслідків міграції.

Результати дослідження. Україна – головний експортер робочої сили в Європі та один із головних експортерів робочої сили у світі.

За різними підрахунками, залежно від організації, яка їх здійснює, на цей момент за кордоном перебуває від 2 до 6 мільйонів українців [1].

Найбільшу цифру надає статистичний відділ ООН, оскільки він враховує всю кількість мігрантів, походження яких українське, але які перебувають в інших країнах, враховуючи також біженців [2].

За даними ООН, кількість українських мігрантів значно збільшилася після 2014 року, що пов'язано з військовими діями на Сході України, і станом на 2020 р. кількість українців, що проживають за кордоном, становить приблизно 6,1 млн [3].

Українці – лідери серед громадян третіх країн, які отримують перші дозволи на проживання в ЄС протягом останніх семи років. Кожного року щонайменше півмільйона українців отримують перші дозволи на проживання. Найбільше таких дозволів (70–80%) видається саме для цілей працевлаштування Польщею, яка займає лідерство серед країн ЄС за кількістю видачі таких документів [4].

Модульне вибіркоче дослідження зовнішньої трудової міграції українців Державної служби статистики, що проводилося в 2017 році, наводить цифру в 1,3 млн українців, що перебувають за кордоном, з яких 38,9% перебуває в Польщі, 26,3% – в Російській Федерації, 11,3% – в Італії, 9,4% – в Чеській Республіці, 1,8% – в США, 1,7% – в Білорусі, 1,6 – в Португалії, 1,3% – в Угорщині та 1,1% – в Ізраїлі. Польща є беззаперечним лідером серед приймаючих країн, і після 2014 року кількість українців в країні стала безперервно зростати. Серед країн, чії області входять до Карпатського Євросереєгону, найбільш популярними для українців є Польща та Угорщина, яка за останні 4 роки почала робити конкретні дії для залучення трудових мігрантів, хоча риторика політичних лідерів країни є антимігрантською, або такою, що не визнає потреби у мігрантах для економіки [5].

Міграційні процеси перетворюються на стале явище в українському суспільстві, а міграційні процеси в Карпатському Євросереєгону займають вагоме місце в цьому про-

цесі. Багаторічна економічна стагнація, погіршення якості життя населення, низькі заробітні плати, військові дії на Сході України, недовіра до влади та розчарування в політичних реформах – ці та багато інших причин зазначають українці, які ідуть за кордон для працевлаштування. Адже основна причина міграції – економічна.

Згідно з результатами опитування населення, що проводила соціологічна група «Рейтинг», де учасники відповідали на актуальні питання щодо особливостей, причин та природи міграції з України, були отримані такі відповіді:

– на питання «Який основний мотив міграції?» 45% респондентів відповіли – задоволення мінімальних потреб сім'ї, 23% – самореалізація та нові можливості, 25% – відсутність перспектив в Україні, 5% – інше;

– на питання «Чи думали ви колись щодо трудової міграції за кордон» у 2020 році респонденти відповіли таким чином: 61% – ні, 38% – так, 1% – важко відповісти. У 2019 році: 63% – ні, 35% – так, 2% – важко відповісти. Тож бачимо загальну зростаючу тенденцію міграційних настроїв в Україні [5].

Розглянемо порівняльну характеристику рівня безробіття та середньої заробітної плати між країнами Карпатського Євросереєгону.

Найбільший рівень безробіття спостерігається в Україні, найменший – в Польщі та Угорщині. До того ж цікавим є той факт, що через пандемію COVID-19 рівень безробіття зростає майже в усіх країнах, але, як свідчить статистика, в Польщі, навпаки, простежується позитивна динаміка, рівень безробіття навіть знизився на 0,1%. Польща – чи не єдина з країн ЄС, що пройшла світову економічну кризу з додатним ВВП, а її стрімкий та динамічний розвиток допоміг без великих втрат пройти й економічну кризу, пов'язану з пандемією коронавірусу. Ринок праці особливо не постраждав, бо відтік українців, що спостерігався в березні-квітні 2020 року, швидко стабілізувався в наступні місяці. Необхідно зазначити, що попри складну ситуацію на ринку праці, що спостерігалася кілька місяців, близько 85% українців висловили бажання залишитися в країні, незважаючи на те, що велика частка з них була змушена працювати меншу кількість годин, а інша взагалі змінити сферу працевлаштування. Страх залишитися без роботи перевищив страх захворіти на COVID-19.

На діаграмі 2 ми можемо побачити, що в країнах ЄС середні заробітні плати практично втричі перевищують українські. Це і слугує суттєвим фактором української трудової міграції. Адже навіть після оплати оренди житла, харчування та комунальних послуг українцям вигідно їхати за кордон. Зростання заробітних плат в Україні за останні кілька років не спричинило значного впливу на наміри українців покинути країну та працевлаштуватися за кордоном.

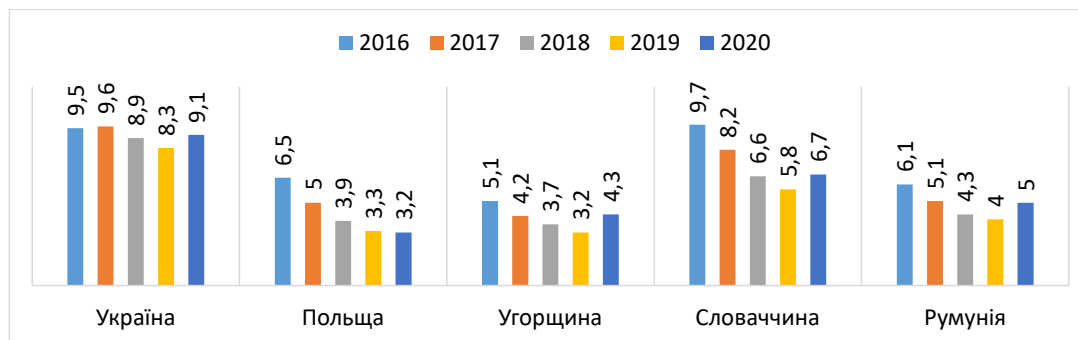

Рис. 1. Порівняння рівнів безробіття в країнах Карпатського Євросереєгону, % в 2016–2020 рр.

Джерело: [5]

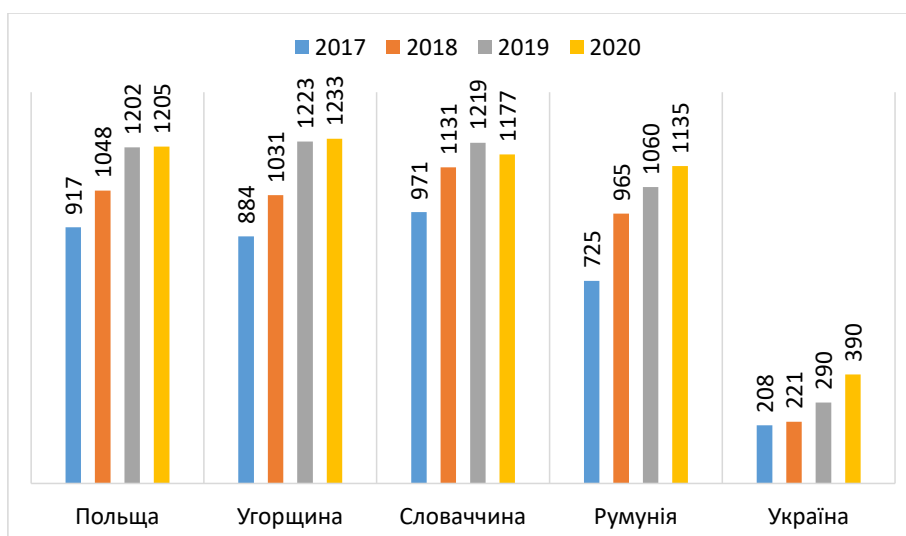

Рис. 2. Порівняння середніх заробітних плат в країнах Карпатського Євросереєвнї, євро, в 2016–2020 рр.

Джерело: [14]

Фактори, які сприяли активізації трудової міграції українців в сусідні країни, можна охарактеризувати таким чином:

1) Введення безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом з 11 червня 2017 року, що не тільки спростило поїздки до Європи, але й дало поштовх до нелегального працевлаштування протягом трьох місяців.

2) Ініціативи щодо запровадження малого прикордонного руху з Угорщиною, Словаччиною та Польщею, які передбачали можливість перебування у тридцяти- / п'ятдесяти кілометровій прикордонній зоні без візи. При цьому період дії дозволу варіювався від 2 до 5 років, хоча термін перебування не мав перевищувати 30 днів у Словаччині, 90 днів в Угорщині та 60 днів у Польщі протягом одного візиту в країну ЄС (загалом не більше 90 днів упродовж 6 місяців).

3) Географічна та культурна близькість, схожість мов історичного минулого, наявність родинних та ділових зв'язків.

4) Лібералізація міграційного законодавства та правил в'їзду, надання низки преференцій трудовим мігрантам, що сприяли масовому відтоку робочої сили з України.

Зважаючи на ці фактори, а також на економічні причини міграції, що властиві для жителів всієї території України, міграційні процеси в країнах Карпатського Євросереєвнї розвиваються досить стрімко. Розглянемо основні тенденції трудової міграції українців в сусідні країни – Польщу, Угорщину, Румунію та Словаччину.

Міграція в Польщу

Як зазначалось, Польща – лідер серед країн-реципієнтів робочої сили з України, у період з 2016 по 2019 роки українці виїжджали в Польщу 40 434 826 разів [8].

Негативна демографічна ситуація пов'язана із загальноєвропейським трендом старіння населення, а також той факт, що Польща є сама значним постачальником робочої сили в більш розвинені країни, визначають необхідність для уряду проводити систематичну та зважену політику залучення іноземної робочої сили для підтримки життєздатності економіки. Відповідно до оцінок польських експертів приблизно 2,5 млн поляків перебувають за кордоном на роботі, переважно в Німеччині та Великобританії. Тому відбувається активна інтернаціоналізація ринку праці, недостача власної робочої сили компенсується залученням іноземних працівників, частка яких з

2013 року до 2019 зросла з 2,5 до 7%. За даними Головного статистичного управління Польщі станом на кінець 2018 року в Польщі перебувало 1,3 млн українців, а МЗС Польщі наголошує на цифрі 2 млн українців, які працюють в країні на постійній чи тимчасовій основі [6].

Середня заробітна плата порівняно з розвиненими західноєвропейськими країнами нижча і становить 1205 євро, але варіюється залежно від території (воєводства), а також від сфери зайнятості. Наприклад, найбільші заробітні плати можна отримати працюючи в Мазовецькому, Нижньосілезькому, Поморському та Сілезькому регіонах – від 1050 до 1300 євро, а найвисокооплачуваними професіями є лікар, програміст, юрист, стоматолог, а серед професій, що не потребують високого рівня кваліфікації, – зварювальник, продавець, будівельник, вантажник тощо.

Польський ринок праці поглинає як висококваліфікованих працівників, так і працівників робітничих професій. Протягом останнього десятка років попит зростає на працівників в галузях сільського господарства, будівництва та промисловості, але наявно багато вакансій в таких сферах, як: медицина, ІТ, сфера обслуговування, соціальна сфера. Проте необхідно зазначити, що Польща має великий потенціал для залучення високоосвічених працівників, адже вона країна з динамічними темпами розвитку економіки, тому в перспективі на ринку праці буде відкрито багато нових вакансій, що потребуватимуть високого рівня кваліфікації.

Найлегше в Польщі працевлаштуватися на сезонні роботи, для цього потрібно мати тільки робочу візу, до того ж сезонні працівники високо цінуються польськими підприємствами, і навіть в часи строгих карантинних обмежень їм надавалася низка преференцій та дозволів на в'їзд до країни [7].

Українська трудова міграція здебільшого має сезонний характер, близько 80% всіх трудових мігрантів в країні працюють на тимчасових роботах, а близько 20% залишаються в країні понад року. Українські трудові мігранти поступово змінюють свою поведінку, і все частіше залишаються в Польщі на довший період часу чи взагалі планують залишитися тут назавжди. Про це наголошують представники Посольства України в Польщі, які зазначають, що все більше українців народжується в Польщі, а польські дослідники зазначають, що українці витрачають

в країні ще більше коштів з кожним роком (наприклад, в 2018 році українці витратили 1 мільярд доларів США, а в 2019 – 2 мільярди доларів США). Така тенденція пояснюється частково тим, що нині 38% всіх трудових мігрантів з України становить молодь віком 21–30 років, і 29% – віком до 40 років, які легше і скоріше асимілюються в суспільство та бачать більше перспектив для розвитку, особливо ті, які отримали освіту в Польщі [9].

Польські наукові та дослідницькі установи активно вивчають поведінку трудових мігрантів з України, їхні настрої та фактори, що на них впливають. Наприклад, опитування українських трудових мігрантів (855), що в 2019 році проводили EWL group, Фондація підтримки мігрантів на ринку праці та Центр Східних Європейських студій Варшавського університету щодо особливостей їх перебування в Польщі показало такі результати:

– Розподіл мігрантів за сферами зайнятості: 43,3% – промисловість, 14,5% – логістика та транспорт, 11% – будівництво, 7,6% – готельно-ресторанний бізнес, 6,9% – послуги, 6,3% – сільське господарство, 3,3% – торгівля, 7% – інше.

– Регіони походження з України: Центральний – 30,6%, Західний – 33,1%, Східний – 10,8%, Південний – 20,2%, Північний – 5,8%.

– Суми грошових трансфертів, які відсилаються в Україну (в польських злотих) трудовими мігрантами: 37,5% відсилає до 500 PLN, 27,4% – 501–1000 PLN, 20,4% – 1001–2000 PLN, 7,7% – 2001 – 3000 PLN, 6,9% більше 3000 PLN [10].

За даними НБУ, в 2020 році Польща була лідером серед країн, з яких надходили грошові перекази мігрантів – 3,61 млрд дол. США, було надіслано, що становило 25,7% від всіх надходжень. До того ж, варто зазначити, що це тільки за офіційними даними, в цю суму не враховано кошти, які завозяться в країну неофіційно за допомогою неформальних каналів, тому в реальності ця цифра набагато більша [11].

Стабільному зростанню трудової міграції українців до Польщі сприяв і той факт, що країна проводила поступову та зважену політику лібералізації міграційного законодавства і відкрила двері для багатьох категорій короткострокових та довгострокових мігрантів. Зокрема, законодавством Польщі передбачено 1) можливість возз'єднання сімей; 2) спрощено процедуру репатріації поляків, які проживають за кордоном; 3) прийнято закон згідно з яким нерезиденти ЄС можуть отримати посвідку на тимчасове проживання в країні за умови перенесення в Польщу свого підприємства; 4) прийнято закон «Про карту поляка», який передбачає видачу громадянам країн СНД та Балтії, які мають польське походження або ж підтвердили трьохрічну діяльність у товариствах польських національних меншин карту поляка; 5) відкрито пенсійну систему, згідно якої громадяни третіх країн можуть робити пенсійні накопичення; 6) спрощено процедуру отримання польського громадянства, а саме: право надання громадянства перейшло від Президента до голови воєводства, зменшилися вимоги до мінімального терміну проживання на території Польщі з 5 до 3 років для іноземців, що на підставі дозволу на постійне проживання перебувають в країні, знають польську мову, мають стабільне житло та дохід. З 2016 року діють зміни, які дозволяють власникам карти поляка отримати громадянство через рік постійного проживання на території Польщі.

Тож, враховуючи той факт, що виїхати та працевлаштуватися в Польщі значних труднощів не викликає, а заробітна плата у різних сферах мінімум у 2 рази перевищує заробітну плату в аналогічній сфері в Україні, міграція до Польщі залишатиметься щонайменше на стабільному рівні [9].

Міграція Словаччину

Міграція в Словаччину не має таких значних масштабів, як в інші сусідні країни, і в першу чергу основним мотивом до виїзду є отримання освіти, яка визнається в ЄС, а також страх військової мобілізації. Станом на 2019 року українці мали 24 913 дійсних дозволів на тимчасове та постійне проживання у Словаччині, а самі міграційні процеси почали активно розвиватися тільки з 2015 року з початку міграційної кризи, коли на ринку праці спостерігалось значне скорочення робочої сили.

Проаналізувавши кількість виїздів громадян України до Словаччини, спостерігаємо значне зростання за період 2015–2019 років – 4,5 рази, що становило 3 413 805. З 2018 року відбулись зміни до міграційного законодавства, зокрема зменшився період, протягом якого вакансія повинна знаходитися у списку Управління праці та бути доступною для громадян Словаччини, з 30 до 20 днів. Тільки після цього роботодавець може брати на роботу іноземного працівника та оформляти йому дозвіл на проживання. Українці також можуть працювати в країні за умови наявності у них статусу «закордонного словака» чи мати дозвіл на тимчасове проживання в Словацькій Республіці [12].

Міграція в Угорщину

За офіційними даними Угорщини, станом на 2019 рік 52668 громадян України мають дозвіл на працевлаштування в країні, з них 45327 мають дозвіл на проживання, що пов'язані з працевлаштуванням чи веденням підприємницької діяльності. Протягом 2016–2019 років громадяни України виїжджали в Угорщину 12 604 884 рази [8].

З 2017 років урядом Угорщини було значно спрощено процедуру отримання дозволів на працевлаштування іноземців в країні, що заохочують трудову імміграцію. Зокрема, громадянам третіх країн дозволено працювати на угорських підприємствах протягом 90 днів, при цьому не отримуючи дозвіл на працю від компетентних угорських органів за умови, що галузь економіки, в якій вони працюють, віднесена до списку пріоритетних Міністерством фінансів Угорщини (спеціалісти в сфері ІТ, водії, будівельники, швачки, теслярі, медсестри, тощо). Мігранти можуть перебувати в країні на умовах безвізу протягом 90 днів, після чого їх роботодавець має змогу подавати документи до спеціального органу для отримання дозволу на працевлаштування та дозволу на перебування в Угорщині для своїх працівників. Термін видачі спеціалізованого дозволу зменшується якщо заяву подано пріоритетними роботодавцями, до яких відносяться: 1) роботодавці у визначених сферах; 2) роботодавці, що мають з урядом чинну угоду про стратегічне партнерство; 3) роботодавці, що реалізують важливі інвестиції в на загальнодержавному рівні.

У 2016 році урядом Угорщини було започатковано спеціалізовану програму для залучення українських працівників, на яку було витрачено 450 мільйонів форинтів (43 млн грн). У рамках програми уряд підписав контракти з українськими посередницькими компаніями у сфері працевлаштування, відкрив офіси працевлаштування в Україні, створив бази даних і навіть організував трансфер для робітників з України.

Громадяни третіх країн можуть працевлаштовуватись в Угорщині і терміном максимум до 90 днів без дозволу, але у цьому випадку роботодавець зобов'язаний звітуватись про це в Департамент служби зайнятості Урядового офісу.

У Румунії проживає значна українська діаспора (близько 51,6 тис. осіб), Румунія стала одною з найвідвідуваніших країн, адже 4 418 903 виїжджали туди протягом 2016–2019 років. Але достовірних даних про трудову міграцію українців в Румунію не має, оскільки вона не є особливо привабливою для українських заробітчан [13].

Вплив на області України

Для демонстрації впливу трудової міграції на західні області України можемо розглянути динаміку ВРП та кількості грошових надходжень. Необхідно зазначити, що такі цифри неповністю відображають реальну картину, адже дані щодо грошових переказів відображають тільки офіційні перерахування платежів через банківські установи та платіжні системи. Насправді реальні суми переказів в рази вищі, оскільки трудові мігранти для того, щоб не сплачувати комісію, користуються неформальними каналами передачі коштів.

До того ж, окрім коштів, додому відсилається багато матеріальних благ, в тому числі предметів тривалого використання.

Розраховуючи вагу грошових надходжень щодо валового регіонального продукту в західних областях України, бачимо, що в 2018 році в Закарпатській області перекази становили 3,8% від ВРП, в Івано-Франківській – 5,2%, Львівській – 4,2%, в Чернівецькій – 11,5%.

Досліджуючи економічні процеси, бачимо, що економіки сусідніх держав стають все більш взаємозалежними.

У сусідніх європейських країнах сформувався певний рівень залежності від залучення трудових мігрантів із західноукраїнських областей до робіт в сфері торгівлі та побутових послуг, сфері обслуговування, експлуатації та складанні устаткування і машин, будівництві, сільському господарстві. Про це свідчить поступова лібералізація міграційного законодавства та запровадження різних урядових програм по залученню іноземної робочої сили (переважно української).

Населення української частини Карпатського Єврорегіону (особливо населення українського прикордоння, мешканці сільських та гірських територій) в матеріальному сенсі залежить від сезонної роботи Європі, а заробітчани, повертаючись в Україну, інвестують у споживчі ринки, нерухомість, господарство, рідше у бізнес-проекти, що сприяє створенню локальних осередків економічної активності.

Це приводить до того, що сформовані протягом останнього десятиліття міжрегіональні зв'язки та ділові контакти стають ще тіснішими, а регіональні економіки в рамках Карпатського Єврорегіону ще більш взаємопов'язаними та взаємозалежними.

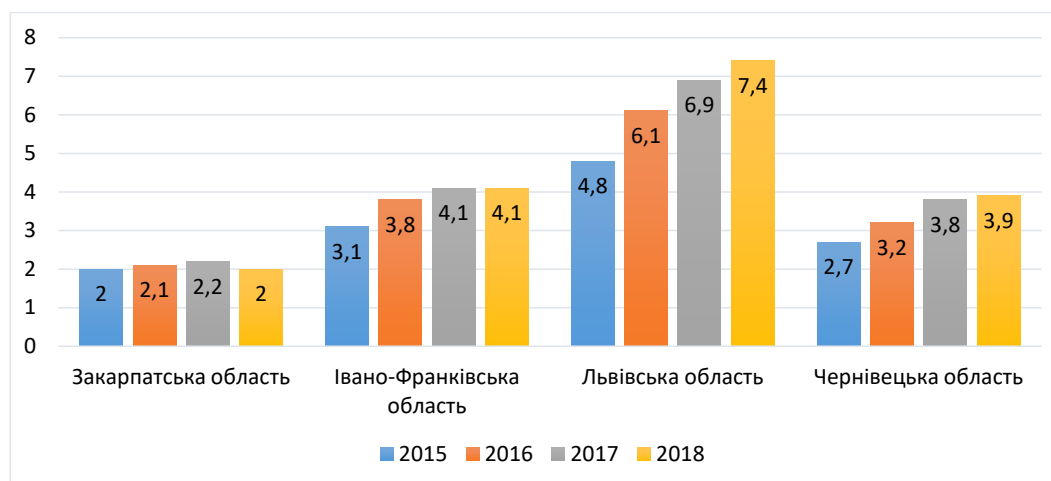

Рис. 3. Надходження грошових переказів в Західні області, млрд грн.

Джерело: [14]

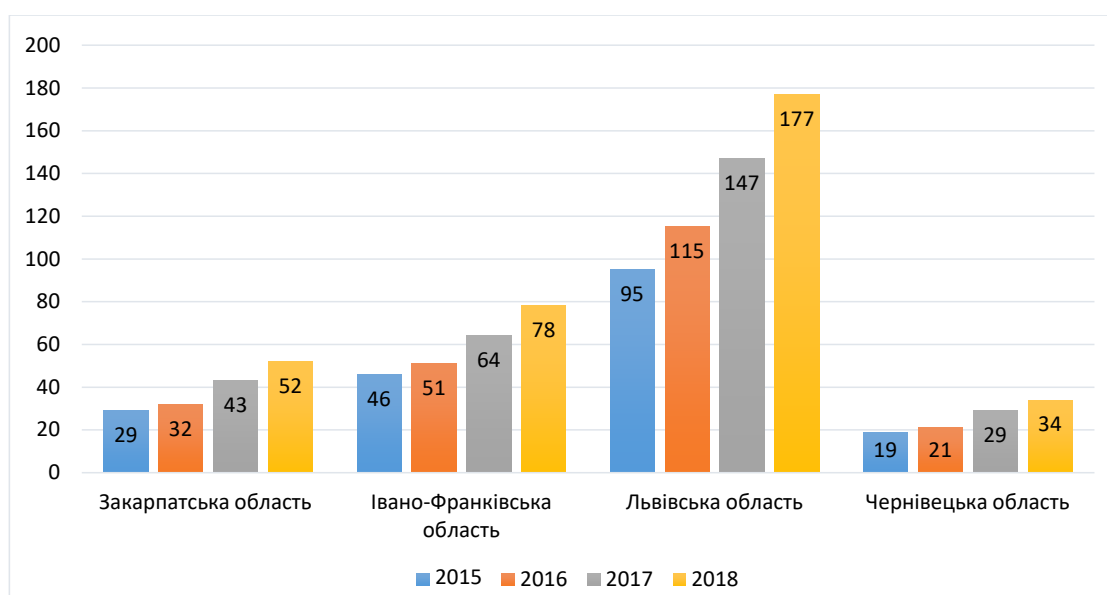

Рис. 4. ВРП Західних областей України, млрд грн.

Джерело: [15]

Негативним аспектом масових міграційних потоків є безпосередньо:

1) Диспропорції на ринку праці в українських областях, оскільки за кордон виїхала значна кількість працівників робітничих професій, яких дуже не вистає на ринку праці. Декваліфікація працівників у зв'язку із невідповідністю роду діяльності під час трудової міграції їх первісній спеціалізації, втрата трудового потенціалу регіону, депопуляція та погіршення співвідношення між працездатним і непрацездатним населенням на місцевому та регіональному рівні.

2) Зростання масштабів нелегальної міграції – виїзд по безвізу та влаштування на роботу, отримання польської робочої візи та працевлаштування в інших країнах ЄС.

3) Проблеми реінтеграції «десоціалізованих» мігрантів при поверненні на Україну.

Серед позитивних факторів слід виділити зменшення напруження на ринках праці та соціальних заворушень, та однозначно грошові перекази. Проте, варто зазначити, що як позитивні, так і негативні фактори мало враховуються при формуванні державної політики України, та майже зовсім не розглядається в рамках співпраці в межах Карпатського Євросереєону, за виключенням точкових угод між органами місцевого самоврядування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасних умовах на рівні учасників Карпатського Євросереєону відсутнім є стратегічне бачення щодо комплексної політики регулювання трудової міграції та протидії нелегальній міграції (а разом з тим і протидії поширенню незареєстрованої «тіньової» господарської діяльності та пошуку українськими трудовими мігрантами роботи у «тіньовому» секторі). При тому, що Карпатський Євросереєон володіє таким потенціалом і міг би стати «регіональ-

ною платформою» для реалізації міжреєональних проєктів та ініціатив направлених на удосконалення системи регулювання міграційних процесів.

Тому протидія нелегальній міграції та іншим негативним процесам є одним із перспективних напрямків міжреєональної співпраці в рамках Карпатського Євросереєону, який необхідно відобразити в стратегії розвитку Карпатського Євросереєону до 2027 року. В подальшому для 4-х українських областей-учасників Євросереєону буде необхідним включити до своїх реєональних стратегій розвитку окремі цілі щодо активізації євросереєональної співпраці в частині протидії нелегальній трудовій міграції.

Так, наприклад, це може бути відображено в ініціативах розроблення спільних проєктів в рамках програм транскордонного співробітництва програмного періоду 2021–2027 рр. між територіальними громадами по 2 сторони кордону в таких напрямках: управління кордонами, протидія нелегальній міграції, обміну досвідом щодо реінтеграції трудових мігрантів в суспільство, вдосконалення законодавства та створення інституційної інфраструктури підтримки мігрантів.

Важливо також залучити недержавний сектор (громадські організації, експертне середовище, громадські активісти, волонтери) у реєонах-учасниках Карпатського Євросереєону для налагодження ефективної соціальної роботи та інформаційно-консультативної підтримки українських трудових мігрантів за кордоном (наприклад, подібні проєкти реалізовує ГО «Європа без бар'єрів»).

Надалі важливим напрямом дослідження є пошук шляхів вдосконалення внутрішньої економічної та реєональної політики щодо регулювання міграційних процесів, а також знаходження ефективних рішень та розроблення проєктів щодо реінтеграції трудових мігрантів в суспільство.

Список використаних джерел:

1. Трудовая миграция: сколько украинцев работали за границей в 2019–2021 годах. *Слово і діло* : веб-сайт. URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2021/03/18/infografika/obshhestvo/trudovaya-migraciya-skolko-ukraincev-rabotali-granicej-2019-2021-godax> (дата звернення: 10.08.2021).
2. Metadata Glossary. The World Bank : веб-сайт. URL: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/jobs/series/SM.POP.TOTL.ZS> (дата звернення: 10.08.2021).
3. International Migrant Stock. The United Nations : веб-сайт. URL: <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock> (дата звернення: 10.08.2021).
4. Residence permits – statistics on first permits issued during the year. Eurostat : веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Residence_permits_-_statistics_on_first_permits_issued_during_the_year&oldid=507019 (дата звернення: 11.08.2021).
5. Статистичний збірник «Робоча сила України». Державна служба статистики : веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm (дата звернення: 12.08.2021).
6. Польський ринок праці: Чи є там місце українцям у часи коронакризи і після? Укрінформ : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3033481-polskij-rinok-praci-ci-e-tam-misce-ukraincam-u-koronakrizu-ta-pisla.html> (дата звернення: 13.08.2021).
7. «Щодо мінімізації негативних наслідків трудової міграції в Карпатському Євросереєоні»: Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень : веб-сайт. URL: <http://old.niss.gov.ua/articles/1179/> (дата звернення: 14.08.2021).
8. Міграційний профіль України за 2019 рік. Державна міграційна служба України : веб-сайт. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2019.pdf (дата звернення: 14.08.2021).
9. Українська робоча сила на ринку праці Польщі на сучасному етапі економічного розвитку. *Центр соціальних досліджень і комунікацій НБУВ* : веб-сайт. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5043:ukrajina-polshcha-osoblivosti-trudovoi-migratsiji-v-umovakh-pandemiji&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 14.08.2021).
10. Ukrainians on the Polish Labour Market: experiences, challenges and perspectives 2019: a social study / EWL, USSR. 2019. P. 6–17.
11. Грошові перекази в Україну. МінФін : веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/transfer/2021/> (дата звернення: 14.08.2021).
12. Бачинська М.В. Українські мігранти в Чехії та Словаччині: аналіз економічного, політико-правового, соціального середовища приймаючих країн. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. С. 30–36. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/92.pdf (дата звернення: 10.08.2021).
13. Пільгові умови працевлаштування в Угорщині. *Посольство Угорщини Київ* : веб-сайт. URL: <https://kijev.mfa.gov.hu/ukr/page/munkavallalas-magyarorszagon> (дата звернення: 15.08.2021).

14. Статистика зовнішнього сектору України за методологією 6-го видання «Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції». НБУ : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external> (дата звернення: 15.08.2021).
15. Регіональна статистика. Державна служба статистики : веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm (дата звернення: 15.08.2021).

References:

1. Trudovaja myghracyja: skolko ukrayncev rabotaly za ghrancej v 2019–2021 ghadakh [Labor migration: how many Ukrainians worked abroad in 2019–2021]. *Slovo i dilo* [Slovo i dilo]: web site. Available at: <https://ru.slovoidilo.ua/2021/03/18/infografika/obshhestvo/trudovaya-migraciya-skolko-ukraincev-rabotali-grancej-2019-2021-godax> (accessed 10 August 2021).
2. Metadata Glossary. The World Bank: web site. Available at: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/jobs/series/SM.POP.TOTL.ZS> (accessed 10 August 2021).
3. International Migrant Stock. The United Nations: web site. Available at: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/jobs/series/SM.POP.TOTL.ZS> (accessed 10 August 2021).
4. Residence permits – statistics on first permits issued during the year. Eurostat: web site. Available at: <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock> (accessed 10 August 2021).
5. Statystychnyj zbirnyk/”Robocha syła Ukrainy” [Statistical collection / “Labor force of Ukraine”]. Derzhavna sluzhba statystyky [State Statistics Service]: web site. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm (accessed 12 August 2021).
6. Polish labor market: Is there a place for Ukrainians during and after the corona crisis? [Polish labor market: Is there a place for Ukrainians during and after the corona crisis?] Ukrinform [Ukrinform]: web site. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3033481-polskij-rinok-praci-ci-e-tam-misce-ukraincam-u-koronakrizu-ta-pisla.html> (accessed 13 August 2021).
7. «Shhodo minimizaciji neghatyvnykh naslidkiv trudovoji mighraciji v Karpatskomu Jevroreghionu». Analitychna zapyska [“On minimizing the negative consequences of labor migration in the Carpathian Euroregion.” Analytical note]. Nacionalnyj instytut strategichnyj doslidzhenj [National Institute for Strategic Studies]: web site. Available at: <http://old.niss.gov.ua/articles/1179/> (accessed 14 August 2021).
8. Mighracijnyj profilj Ukrainy za 2019 rik [Migration profile of Ukraine for 2019]. Derzhavna mighracijna sluzhba Ukrainy [State Migration Service of Ukraine]: web site. Available at: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2019.pdf (accessed 14 August 2021).
9. Ukrajinsjka robocha syła na rynku praci Poljsjhi na suchasnomu etapi ekonomichnogho rozvytku [Ukrainian labor force in the labor market of Poland at the present stage of economic development]. Centr socialjnykh doslidzhenj i komunikacij NBUV [Center for Social Research and Communications NBUV]: web site. Available at: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5043:ukrajina-polshcha-osoblivosti-trudovoji-migratsiji-v-umovakh-pandemiji&catid=8&Itemid=350 (accessed 14 August 2021).
10. EWL, USSR (2019) Ukrainians on the Polish Labour Market: experiences, challenges and perspectives: a social study, pp. 6–17.
11. Ghroshovi perekazy v Ukrainu [Money transfers to Ukraine]. MINFIN: web site. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/transfer/2021/> (accessed 14 August 2021).
12. Bachynska M.V. (2020) Ukrajinsjki mighranty v Chekhiji ta Slovachchyni: analiz ekonomichnogho, polityko-pravovogho, socialjnogho seredovyshha pryjmajuchykh krajn [Ukrainian migrants in the Czech Republic and Slovakia: an analysis of the economic, political, legal, and social environment of the host countries]. *Efficient economy* (electronic journal), vol. 4, no. 30–36, pp. 10–14. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/92.pdf (accessed 10 August 2021).
13. Piljghovi umovy pracevlashtuvannja v Ughorshhyni [Preferential employment conditions in Hungary]. Posoljstvo Ughorshhyny Kyiv [Embassy of Hungary Kyiv]: web site. Available at: <https://kijev.mfa.gov.hu/ukr/page/munkavallalas-magyarorszagon> (accessed 15 August 2021).
14. Statystyka zovnishnjogho sektoru Ukrainy za metodologhijeju 6-gho vydannja “Kerivnyctva z platiznogho balansu ta mizhnarodnoji investycijnoji pozyciji” [Statistics of the external sector of Ukraine according to the methodology of the 6th edition of the “Balance of Payments and International Investment Position Guide”]. NBU: web site. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external> (accessed 15 August 2021).
15. Reghionaljna statystyka [Regional statistics. State Statistics Service]. Derzhavna sluzhba statystyky [State Statistics Service]: web site. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm (accessed 15 August 2021).

ВЛИЯНИЕ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ НА МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В РАМКАХ КАРПАТСКОГО ЕВРОРЕГИОНА

Аннотация. Статья представляет собой комплексное исследование миграционных процессов, происходящих в странах Карпатского Еврорегиона. Выполнен сравнительный анализ основных экономических показателей, влияющих на мотивы и причины миграции в пределах регионального объединения. Проанализирована миграционная политика и условия трудоустройства, установленные в самых привлекательных для трудовых мигрантов соседних странах. В частности, проведено детальное исследование трудовой миграции украинской в Польшу как лидера среди стран-реципиентов. Приведены наиболее значительные проблемы, которые сопровождают трудовую эмиграцию населения – нелегальная занятость, диспропорции на рынке труда Украины и проблемы реинтеграции трудовых мигрантов в общество. Исключительное внимание обращено на анализ взаимовлияния трудовомиграционных процессов в пределах Карпатского Еврорегиона, на проблемы и перспективные направления их решения.

Ключевые слова: Карпатский Еврорегион, трудовая миграция, межрегиональное сотрудничество.

THE INFLUENCE OF LABOR MIGRATION ON INTERREGIONAL COOPERATION WITHIN THE CARPATHIAN EUROREGION

Summary. This article is devoted to the study of the process of labor migration within the Carpathian Euroregion. The authors consider the main motives and causes of migration, which are typical for the national level. A comparative analysis of the main economic indicators of the labor market in the countries of the regional union – Poland, Slovakia, Hungary, Romania and Ukraine were held. In addition to economic processes, the authors consider migration policy and employment conditions in the most attractive neighboring countries for migrant workers. Considerable attention is paid to Poland, the country that is the largest recipient of migrant workers, according to data from both the State Statistics Service of Ukraine and the Polish Statistics Office. A brief description of the main parameters of employment of Ukrainians in the Polish labor market was given, together with the conditions and features of the country's migration legislation. The general trend of population aging, which is characteristic of all European countries without exception, as well as significant labor emigration from Poland to highly developed European countries, determines the country's migration tactics and strategy to maintain economic viability. The peculiarities of Hungary's migration policy as a country with high potential and the need to attract migrant workers are analyzed. The study proved the fact that Ukrainian citizens are the main migration resource for neighboring countries. The authors express the opinion about the high level of interdependence of the Carpathian Euroregion countries, in particular the neighboring EU countries directly depend on the labor force from Ukraine, which fills the gaps in the labor market, and Ukraine on the cash inflows from migrants. For example, the weight of money transfers of migrant workers in the gross regional product of Zakarpattia, Lviv, Ivano-Frankivsk and Chernivtsi regions was analyzed. The most significant problems that accompany the labor emigration of the population are highlighted – illegal employment, disparities in the labor market of Ukraine and the problems of reintegration of migrant workers into society. It is determined that within the Carpathian Euroregion there is a very low level of cooperation to solve these problems, as a result, priority areas of interregional cooperation were proposed.

Key words: Carpathian Euroregion, labor migration, interregional cooperation.